

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep

0032 OSLO

Deres ref
200800545

Vår ref
08/406-6 IRE

Dato
30.04.2008

NOU 2008:3 Sett under ett - Ny struktur i høyere utdanning - Høring

Vi viser til brev av 28. januar 2008.

Universitet og høyskolesektoren har stor betydning for utviklingen i samfunns- og næringslivet. Kommunal- og regionaldepartementet vil i denne høringsuttalelsen kommentere analysegrunnlaget som ligger til grunn i NOUen og bidra med noen innspill til den videre behandlingen av innstillingen. Oppfølgingen av NOUen vil også være av stor relevans for KRDs kommende stortingsmelding om distrikts- og regionalpolitikken, og den vil være en viktig del av regjeringens nordområdestrategi.

Norges fremtid ligger i en kombinert kunnskaps- og naturressursbasert økonomi i global konkurranse, noe som fordrer en mobilisering av ressurser i alle deler av landet. Høyere utdanning og forskning har stor betydning for og skal bidra til å nå målene i distrikts- og regionalpolitikken, jf. St.meld. nr. 21 (2005-2006) *Hjerte for heile landet* om likeverdige levekår og bosetting i hele landet.

Vi vil legge til grunn tre overordnede prinsipper for vår høringsuttalelse: sikre høy kvalitet i all undervisning og forskning, sikre god tilgjengelighet til undervisning og forskning i alle deler av landet, samt videreutvikle universitets- og høyskolenes regionale rolle.

Dette utgangspunktet samsvarer også i stor grad med utvalgets eget utgangspunkt for den regionale analysen, skissert på s. 154, hvor det heter at *Utvalget fokuserer derfor på tiltak som kan skape mer robuste fagmiljøer og styrke kvaliteten i norsk høyere utdanning*

og forskning uten at det går på bekostning av tilgjengeligheten til utdanningstilbudene.

Høy kvalitet på utdanning og forskning.

Det er et sentralt premiss at vi i framtiden har høy kvalitet på all utdanning og forskning i alle deler av landet, slik at studenter får et godt utdanningstilbud og er konkurransedyktige på arbeidsmarkedet, at arbeidslivet får tilgang på høyt kvalifiserte medarbeidere og at forskningen bidrar, både nasjonalt og regionalt, til å styrke næringslivets konkurranseevne. Kravet til høy kvalitet må ivaretas, både gjennom spiss- og breddesatsingen som finner sted i universitets- og høgskolesektoren.

Tilgjengelighet.

Geografisk tilgjengelighet til utdanningstilbudene er et vilkår for at alle skal ha lik rett til utdanning, da det er en tydelig sammenheng mellom bosted og valg av studiested. Tilgjengeligheten må også vurderes i lys av behovet for arbeidskraft i privat og offentlig sektor og samfunnet for øvrig. Det er et sentralt premiss for departementet at tilgjengeligheten til studietilbudene ikke skal svekkes. For at hele befolkningen skal ha lik sjans til å ta høyere utdanning, bør det i tillegg til ordinært studietilbud på lærestedene, bli gitt tilbud som lettere enn i dag kan nå innbyggere i områder uten studietilbud. Det kan f.eks. skje gjennom fjernundervisning og ved desentraliserte opplegg som kan skifte over tid. Universitet og høyskolene må også bidra til tilgang på livslang læring. Det er i denne sammenheng viktig at mulighetene til etter- og videreutdanning videreutvikles.

Universitet og høgskolenes regionale rolle.

I en stadig mer kunnskapsbasert økonomi øker betydningen av lokal og regional tilgang på kunnskap og ferdigheter. Universitet og høgskoler er viktige for tilgang på utdannet arbeidskraft og kompetanse i de regionene de er lokaliserte. Høgskolene er hjørnesteiner for utdanning og forskning i ulike deler av landet med spesiell vekt på utviklingsbehovet i de lokalsamfunnene og regionene de er en del av, og for de yrkene de utdanner til. Studie- og forskningstilbudene må være tilpasset utfordringer og behov hos det enkelte individ, næringslivet, arbeidsmarkedet og samfunnsutviklingen, i forhold til etter- og videreutdanning, kompetanseoverføring, forskning i og om regionen, kommersialisering m.v. Universitet og høgskoler utgjør også viktige deler av arbeidsmarkedet der de er plassert, både i storbyområdene og i mindre byer.

Analyse

Den demografisk analysen i innstillingens kap. 4 fokuserer i hovedsak på utviklingen i størrelsen på ungdomskullet 20-24 åringer. Departementet vil her peke på at det frem til 2025 ikke vil være demografiske årsaker til rekrutteringssvikt i høyere utdanning i noen deler av landet. Det vil riktignok bli en relativ forskyvning mellom sentrum og periferi, til fordel for sentrum, i hvor ungdom vokser opp, men hvis en ser på f.eks. Nord-Norge som helhet, vil landsdelen ha omtrent like mange 20-åringer i 2025 som i dag. Derimot vil det på landsbasis de neste 10 årene skje en vekst i antall unge mellom 20-24 år med

ca. 20 pst. (NOU 2008: 3, figur 4.1), noe som vil gjøre det nødvendig å øke kapasiteten i høyere utdanning. I det videre arbeidet er det viktig å avklare hvordan universitetene og høyskolene skal håndtere denne veksten.

Videre synes utvalget å legge til grunn at rekrutteringsgrunnlaget for en institusjon er lik for alle regioner, og at det er 20-24 åringene som dominerer og som vil komme til å dominere studentmassen ved institusjonene. Det savnes en klarere beskrivelse av hvor utdanningsinstitusjonene rekrutterer sine studenter fra, eller om det har skjedd en endring i rekrutteringen den senere tiden. Likevel slår utvalget fast at det skjer en økende urbanisering også for unge studenter. Den kraftige økningen i rekruttering til høyere utdanning på 1990-tallet skjedde i stor grad ved at unge, og særlig kvinner utenfor de store byene, søkte seg til høyskolene.

Det bør også påpekes at en rekke studenter faller utenfor aldersgruppen 20-24 år. Mange studenter starter studiene senere i livet. Arbeidslivet stiller også økende krav til kompetanse, som gjør at flere tar etter- og videreutdanning. Rekrutteringen til studier skjer fra større grupper enn utvalget legger til grunn for sine analyser, noe som kan være spesielt relevant for en del av de minste høyskolene.

I framskrivninger av utviklingstrekkene innenfor sektoren må det legges større vekt på hvordan en positiv utvikling også måtte kunne skje innenfor dagens system, basert på f.eks. hvordan sektoren kan benytte mulighetene som ligger i en stor vekst blant 20-24 åringene de neste 10 årene. Samtidig må vi anta at sektorens betydning i hele samfunnet på ingen måte vil minske, snarere tvert i mot.

Utvalget begrunner et behov for en sterk konsentrasjon av forskningen i framtiden med at store miljøer fører til høyere kvalitet. Vi er enig i at store miljøer i mange tilfeller borger for god kvalitet. På den annen side finnes en rekke eksempler på gode forskningsresultater i mindre miljøer samtidig som teknologisk utvikling og samarbeid på tvers av institusjoner også kan bidra til nødvendig kvalitet på forskningen. I oppfølgingen må kvalitetsbegrepet diskuteres i lys av hva kvalitet betyr for ulike type institusjoner og mellom ulike type fag.

Vurderinger

KRD er opptatt av at universitets- og høyskolesektoren skal bidra til å nå innbyggernes, samfunnets og næringslivets behov ut fra målet om en styrket regional utvikling i hele landet.

Nedenfor har vi gitt noen kommentarer til utvalgte kapitler i utvalgets innstilling.

- Institusjonsstruktur. Departementet mener at tilgjengeligheten til studietilbudene må opprettholdes, dvs. at en eventuell sammenslåing av institusjoner ikke fører til sentralisering innenfor sektoren eller reduksjon i studieplasser i forhold til antall studenter, samtidig som løsningene bidrar til å styrke kvaliteten på høyere

utdanning og forskning. I vurderinger av eventuelle strukturendringer må det drøftes hvordan større institusjoner bidrar til økt kvalitet innenfor utdanning og forskning og mellom ulike type fagmiljøer. Framtidig strukturmodell må i større grad stimulere til samarbeid innenfor sektoren, og med andre private og offentlige institusjoner, for å styrke de ulike regionenes utvikling. Strukturdebatten må også sees i lys av større langsiktige samfunnsutfordringer i ulike landsdeler, noe f.eks. regjeringens nordområdepolitikk er et uttrykk for.

- Akkreditering som universitet. I framtiden må universitets- og høyskolesektoren ha et mangfold i studietilbud og forskningsfelt. Det er derfor viktig at høyskolenes positive trekk, bl.a. at de i stor grad tilbyr yrkesrettede utdanninger, blir ivaretatt og videreutviklet uavhengig av institusjonsform. I dag har høyskolene også et særlig regionalt oppdrag i universitets- og høyskoleloven. I lys av utviklingen mot flere universiteter vil det derfor være nødvendig å vurdere det regionale mandatet til universitetene og høyskolene.
- Finansieringssystemet. Finansieringssystemet må sikre gode og likeverdige rammevilkår til universitet og høyskoler i alle deler av landet, for å sikre høy kvalitet på utdanning og forskning, god tilgjengelighet og nært samarbeid med offentlig sektor og næringsliv. Det er også viktig at finansieringssystemet gjør det mulig å utvikle mangfoldet og diversiteten i utdanning og forskningen. Det kan vise seg nødvendig å justere balansen mellom statlig styring og institusjonell autonomi for å nå nasjonale og regionale mål. Innhold og form på dette bør vurderes i videre oppfølging.
- Små studiesteder. Veksten i antall 20-24 åringer de neste 10 årene gjør det nødvendig å se på mulighetene for i større grad å gjøre de minste høyskolene mer attraktive for studentene. Rammevilkårene for små og mellomstore studiesteder og -sentra må utformes slik at en når målet om lik rett til utdanning og tilgang på kompetent arbeidskraft. I denne sammenheng er det blant annet viktig å stimulere videre den positive utviklingen i søkertall vi i år ser ved enkelte av de minste studiestedene. Studietilbudene må videreutvikles ut fra de muligheter det enkelte sted har. Alternativ organisering av institusjonene og studietilbudene kan vurderes for de mest sårbare studiestedene.
- Dimensjonering, arbeidsdeling og ansvar for små og utsatte fag. Norge må også i framtiden ha et høyt utdanningsnivå. Dimensjoneringen av sektoren må reflektere en forventet vekst i ungdomskullene de neste 10 årene. Her er det viktig å bidra til at hele sektorens kapasitet i større grad tas i bruk. I tillegg må det i framtiden opprettholdes et visst nivå innenfor studier av særlig betydning for offentlig sektor og næringsliv. Mangfoldet i studietilbud må sikres.
- Universitet på internasjonalt nivå. I framtiden må det eksistere ordninger som sikrer målrettet styrking av nasjonale og regionale prioriterte forskningsområder, og at dette kan skje ved ulike institusjoner avhengig av forskningsprofil. For å stimulere til regional utvikling i hele landet er det derfor viktig at styringen av forskningsmidlene ikke undergraver de minste miljøene, slik at mangfoldet i forskningen kan videreutvikles.

- Profesjonsutdanningene i høyskolene. Profesjonsutdanningene har en viktig regional funksjon ved at de har en avgjørende betydning for det lokale og regionale arbeidsmarkedet. Den desentraliserte strukturen innenfor profesjonsutdanningene bidrar til dette. I forhold til tilgjengeligheten til utdanningstilbud og kvalitetskrav må det i oppfølgingen vurderes hvordan en kan balansere mellom allmenne og spesialiserte profesjonsutdanninger.
- Universitetenes og høyskolenes regionale betydning. Kunnskapsprodusentene er sentrale aktører i den regionale utviklingen i Norge. Universitets- og høyskolesektoren må derfor også være en integrert del av regionalt differensiert utviklingspolitikk. Det er behov for en klar nasjonal og regional kompetansepolitikk for å nå regionale og nasjonale mål, både i forhold til styring av universitets- og høyskolesektoren og i forhold til andre aktørers rolle og samspill med institusjonene. Fremveksten av den regionale utviklingsfunksjonen til sektoren er et av de viktigste og mest betydningsfulle utviklingstrekk i regional samfunns- og næringsutvikling de siste tiårene, noe utvalget selv markerer tydelig i kap. 16. Det må derfor vurderes in situ for institusjonenes medvirkning i samfunns- og næringslivet. KRD vil frem mot den neste stortingsmeldingen om distrikts- og regionalpolitikken (fremlegges våren 2009) initiere en prosess for å vurdere hvordan økt samarbeid kan styrke innsatsen på områder der Nord-Norge/Nordområdene har særlige fortrinn.

I den videre oppfølgingen er det helt avgjørende at det gjøres regionalpolitiske konsekvensvurderinger på tvers av de ulike tiltakene. Endringene i sektoren må bidra til økt kvalitet i utdanning og forskning, samtidig som tilgjengeligheten til utdanningstilbudene styrkes. Universitetenes og høyskolenes regionale rolle må styrkes. Departementet ser fram til videre samarbeid i arbeidet med å følge opp utvalgets utredning, også på de områdene vi i denne sammenheng ikke har kommentert.

Med hilsen

for
Hanne Finstad e.f
avdelingsdirektør

Irene Ekeli
seniorrådgiver